

dostatni su da se uz čvrsto temeljno načelo izostavljanja popratnoga samoglasnika ipak dopusti i pokoje odstupanje.

Jezikoslovlje je Matičeva doba odgovaralo na pitanja postavljena u ovom radu na svoj način i u okviru svojih znanstvenih dosega, a Matić slijedi taj način ostajući u zadanim okvirima. Koliko njemu suvremena jezikoslovna misao griješi, toliko griješi i on sam pretvarajući transkripciju u jezičnu prilagodbu. Međutim, ni naše suvremeno jezikoslovlje još ne daje jednoznačnih odgovora na pitanja postavljena u ovom radu pa je posve moguće i vjerojatno da ni suvremeni prirediteljski naponi ne bi dali većih odmak od Matičevih. Za čitatelja to znači da čitajući staroga pisca čita, osim izvornoga jezika, i neke od jezičnih sastavnica prirediteljeva vremena, a koje ne pripadaju izvornomu jeziku. Na taj način transkripcijsko načelo »pri kojem težimo odrediti pravi izgovor pojedinog teksta prema fonološkome stanju što je vrijedilo za sredinu u kojoj je tekst nastao«³² nije dosljedno provedeno.

Sažetak

Sanda Ham i Snježana Mostarkić, Pedagoški fakultet, Osijek
UDK 801.4:808.62, znanstveni članak
primljen 9. 2. 1999., prihvaćen za tisak 24. 3. 1999.

Summary

Reading Old Croatian Writers

The author considers how justified and consistent have been the linguistic criteria applied in editing of the old Croatian writers's works in the 20th century.

POMODNA OSOBNA IMENA

Anđela Frančić i Milica Mihaljević

roblemu osobnih imena stranoga podrijetla moguće je pristupiti s različitih stajališta. Ovaj je rad dio sveobuhvatnog istraživanja osobnih imena stranoga podrijetla zabilježenih u *Registru stanovnika Međimurja*. Na znanstvenom skupu *Hrvatski filološki skup*, održanom u Opatiji od 25. do 27. lipnja 1998., analizirale smo problem pomodnih osobnih imena sa stajališta jezičnih dodira (dodir izvornoga jezika iz kojega ime potječe i hrvatskoga). Budući da nam se čini da su takva imena problem i za kulturu hrvatskoga jezika, odlučile smo ovdje tom

³² J. Vončina, *Kako priređujemo Stoljeća hrvatske književnosti*, Jezik, god. 45., br. 3., Zagreb, 1998., str. 85.

problemu pristupiti i na drugi način te analizirati razloge nadijevanja takvih imena, stupanj uklopljenosti tih imena u hrvatski jezični sustav te upozoriti na probleme koji se javljaju na fonološkoj, morfološkoj i tvorbenoj razini.

Problematikom osobnih imena stranog podrijetla već su se s raznih stajališta bavili mnogi hrvatski lingvisti. O izgovoru, transkripciji i transliteraciji pisali su, uz ostale, D. Brozović¹, J. Hamm², A. Menac³, problemima vezanim uz morfološku prilagodbu i sklonidbu takvih imena u svojim su se radovima bavili P. Šimunović⁴, I. Škarić⁵, N. Opačić⁶, Z. Babić koja (osim sklonidbe) analizira i pisanje imena stranoga podrijetla u hrvatskim pravopisima⁷ itd.

Slobodan izbor osobnog imena, kao i samosvojnost imena (onima) uopće, primorava autore pravopisa da se u gotovo svakom poglavlju posebno osvrću na njih, ističući da za njih ne vrijede pravila kao za ostali dio (apelativnog) leksika. Tako već u *Predgovoru četvrtom izdanju »Hrvatskog pravopisa«* čitamo: »Teškoću zadaju i osobna imena jer su mnoga i pravopisni problem. Budući da se iz pomodnih razloga često hrvatskoj djeci daju imena u likovima koji nisu u skladu s hrvatskim jezikom i pravopisom, ne možemo ih unijeti u pravopisni rječnik kao normalna, a s druge strane hrvatski pravopis ne može reći da su pogrešna kad su službena, zakonita. Npr. uz normalni lik muškoga imena *Marijo*, jer je *j* u osnovi, od ženskoga je imena *Marija*, javlja se veoma često pomodni lik *Mario*, ili uz normalno hrvatsko *Dijana* javlja se i pomodno *Diana*...«⁸.

U ukupnosti osobnih imena stranoga podrijetla jasno se luče dvije skupine:

1. Tradicijska osobna imena

Ta su imena usklađena sa zakonima hrvatskoga jezičnog sustava (npr. *Ivan, Josip, Luka, Marko, Stjepan; Ana, Klara, Marija, Katarina, Suzana*...). U ovom se radu nećemo baviti imenima toga tipa.

2. »Nova« osobna imena, strana hrvatskoj onomastičkoj tradiciji

Našu ćemo pozornost usmjeriti na tu skupinu imena. Neka se od tih imena uklapaju u jezični sustav, ali ne i u hrvatsku onomastičku tradiciju (npr. *Stiven, Steven, Mišel, Nik, Robin, Anja, Lorena, Rina, Asja, Breda, Virđinija, Palmira, Ita, Žaklina, Kasandra, Bina, Stilita, Adalita, Ira, Lara, Amanda, Santina, Dona, Raša, Johana, Larisa, Lena, Lina, Severina, Dana*...).

Ostavljajući ovom prilikom po strani i takva imena, u svom ćemo se radu baviti samo onim imenima koja na bilo koji način narušavaju sustav hrvatskoga jezika — tzv. pomodnim imenima. Iako su pomodna imena, već duže vrijeme prisutna u

¹ Usp. Brozović, 1955./56., 1958./59.

² Usp. Hamm, 1952., 1967./57.

³ Usp. Menac, 1971./72.

⁴ Usp. Šimunović, 1964./65.

⁵ Usp. Škarić, 1990./91.

⁶ Usp. Opačić, 1971./72.

⁷ Usp. Babić, 1991.

⁸ Babić, Finka, Moguš 1996., VII–VIII.

nas, iako se gotovo svakodnevno srećemo s problemima koje takva imena izazivaju u (onomastičkoj) komunikaciji, ona se i dalje nadijevaju. U svom ćemo radu analizirati *samo* pomodna imena potvrđena u međimurskom antroponimikonu⁹, iako smo svjesne da se slična imena i slični problemi pojavljuju i drugdje u Hrvatskoj. Nadijevanju osobnih imena stranoga podrijetla o kojima je u ovom radu riječ, u Međimurju je, osim televizije, filma, kina, politike, športa, estrade¹⁰... pridonio i tzv. privremeni rad u inozemstvu. »Pošto se potkraj šezdesetih godina razvio obrazac tzv. »privremenog rada u inozemstvu«, iz Međimurja je u europske zemlje krenuo vrlo visok udio radne snage. Međimurje je postalo druga najjača emigracijska regija u Hrvatskoj (odmah iza Dalmatinske zagore)... Prema jednoj procjeni, do sredine 1974. oko 14 400 Međimuraca, odnosno 12,5% ukupnog stanovništva i 24,2% aktivnog stanovništva nalazilo se u inozemstvu... Prema zadnjem popisu stanovništva (1981.), kad je ukupno stanovništvo iznosilo 116 825 ljudi, 9 789 (8,4%) nalazilo se još uvijek u inozemstvu.«¹¹ Roditelji su nerijetko svojoj djeci rođenoj u Njemačkoj, Švicarskoj, Austriji... davali, »lijepša«, strana imena. Ta su se djeca »ukrašena lijepim imenima« često vraćala u Međimurje, živjela s bakama i djedovima koji su se teško privikavali na »čudna« imena svojih unuka pa su ih, da im budu običnija, katkad »prevodili na hrvatski«: *Anette* je bila *Ana*, *Anica*, *Franc Elvis* — *Franjo* itd.

Pomodna imena krše ograničenja hrvatskoga standardnog jezika, time što sadrže hrvatskom jeziku nesvojstvena:

a) slova

w (npr. *Erwin*, *Edwin*, *Iwan*, *Swen*, *Walderes*, *Walter*, *Waltraud*), *x* (npr. *Alexander*, *Alex*, *Xenia* *Bjanka*, *Felix*, *Roxana*), *y* (npr. *Cindy*, *Jerzy*, *Krystyna*, *Mary*, *Nency*, *Nelly*, *Neomy*, *Melody*, *Raymond*, *Sindy*, *Sylvia*, *Tony*, *Viky*), *q* (npr. *Angelique*, *Dominique*)

b) dvostruka slova

–*bb*– (*Debbie*), –*cc*– (*Marcco*, *Rebecca*), –*ff*– (*Tiffany*), –*nn*– / –*nn* (*Anna*, *Annabella*, *Annemarie*, *Dennis*, *Donna*, *Enna*, *Hannah*, *Jennifer*, *Romanno*, *Susanne*, *Susann*, *Vanna*), –*tt*– (*Bernadette*, *Bettina*, *Matteo*, *Matthias*, *Melitta*, *Otto*), –*ll*– / –*ll* (*Annabella*, *Isabell*, *Michell*, *Michelle*, *Nelly*, *Phillip*, *Stella*), –*pp* (*Pilipp*–*Johann*), –*ss*– (*Jessica*, *Vanessa*)

c) dvoglase

–*au* (*Trauda*, *Claudia*), –*ae*– (*Mihael*, *Mišaela*, *Natanae*), –*ea*– / –*ea* (*Andrea*, *Andreas*, *Antea*, *Dean*, *Dorotea*, *Jeannin*, *Lea*, *Mihaela*, *Rea*, *Tea*), –*ei*– (*Leina*, *Heidi*), –*eo* (*Mateo*, *Romeo*), –*ia* / –*ia*– (*Adriana*, *Antonia*, *Claudia*, *Daria*, *Diana*, *Gian*, *Lidia*, *Lucia*, *Maria*, *Matias*, *Mia*, *Silvia*, *Tonia*), –*ie*– (*Daniela*, *Daniel*), –*ie* (*Annemarie*, *Melanie*, *Natalie*, *Stefanie*)

⁹ Kao izvor poslužio nam je *Registar stanovnika Međimurja*.

¹⁰ Usp. npr. osobna imena *Dolores*, *Đulijana*, *Kasandra*, *Minea*, *Severina*...

¹¹ Usp. Heršak, Šimunko 1990., 585.–586.

- d) suglasničke skupove
 –ch– (*Christian, Christiana, Michael, Michaela, Rochus*), –ck (*Patrick*), –jkl (*Majkl*), –pfh– (*Christopfer*), ph– / –ph– (*Philip, Stephan*), th– / –th (*Nathali, Ruth, Thomas*), –sch (*Sascha*)
- e) imaju tuđe mjesto ili vrstu naglaska. Ovdje o naglasku više nećemo govoriti jer se naša analiza temelji na pisanom korpusu. O problemu izgovora stranih imena pisala je Zrinka Babić.¹²

Strana imena katkad dovode do nejasnoće u određivanju je li nositelj imena muškarac ili žena (npr. *Saša, Vanja, Sendi*) te radi li se o imenu, prezimenu ili nadimku (npr. *Đeni, Đani, Li*).

U posljednje vrijeme u hrvatski antroponimijski sustav masovno prodiru imena engleskog ishodišta ili posredništva iako ima i francuskih (*Mishel*), španjolskih (*Carmen*), talijanskih (*Gianluca*) itd. imena. Neka od tih imena zadržavaju izvoran način pisanja (*Jennifer*), a druga se prilagođuju hrvatskom jezičnom sustavu (*Karmenka*). Često je isto ime zabilježeno i u izvornom i u prilagođenom liku. Pri prenošenju stranih imena u hrvatski nerijetko se javljaju i pravopisne pogreške, npr. imena engleskoga podrijetla u hrvatski bi se, kao i apelativi, trebala prenositi s glasom *dž* a ne *đ* (to naravno nije uvijek slučaj, u korpusu je npr. potvrđeno ime *Đenifer, Đeni, Đudi, Virđinija*, a ne *Dženifer, Dženi, Džudi, Virđinija*).

Ima stranih osobnih imena od kojih se ostali padeži lako mogu tvoriti. Njihov je glasovni sastav sličan glasovnom sastavu naših imena: N *John, Alan, Jean* — *Johna, Alana, Jeana*. Međutim, mnoga strana imena često krše ortoepska i morfološka¹³ ograničenja hrvatskoga standardnog jezika. Njihov lik nerijetko dovodi do problema pri sklonidbi i tvorbi posvojnog pridjeva. Ovdje navodimo morfološke paradigme nekih osobnih imena potvrđenih u našem korpusu:

Tablica 1

N	Carmen	Bernardete	Sandi	Natalie
G	Carmen/Carmene	Bernardete	Sandija	Natalie/Natalije?
D	Carmen/Carmeni	Bernardeti	Sandiju	Natalie
A	Carmen/Carmenu	Bernardetu	Sandija	Natalie
V	Carmen	Bernardete	Sandi	Natalie
L	Carmen/Carmeni	Bernardeti	Sandiju	Natalie/Nataliji?
I	Carmen/Carmenom	Bernardetom	Sandijem	Natalie/Natalijom
Posvojni pridjev	Carmenin	Bernardetin	Sandijev	Nataliejin?

¹² Vidi Babić, 1991.

¹³ Završavaju na samoglasnik koji nije svojstven hrvatskim osobnim imenima: npr. i muška i ženska osobna imena završavaju na –i (*Anamari, Ani, Antoni, Deni, Džoni, Đani, Edi, Emili, Fredi, Li, Lili, Mandi, Megi, Melani, Meri, Natali, Robi, Roni, Rozmari, Rudi, Sani, Sendi, Sindi, Suzi, Tifani, Tomi, Toni*), ženska osobna imena završavaju na suglasnik (*Anel, Deborah, Dolores, Doris, Đenifer, Elizabet, Evelin, Ingrid, Ines, Katrin, Karmen, Nikolet, Sarah*).

Tablica 2

N	Li	Megi	Beti	Fredrich
G	Li/Lija	Megi	Beti	Fredrica?
D	Li/Liju	Megi	Beti	Fredricu
A	Li/Lija	Megi	Beti	Fredrica
V	Li	Megi	Beti	Fredric/Fredriče
L	Li/Liju	Megi	Beti	Fredricu
I	Li/Lijem	Megi	Beti	Fredricom
Posvojni pridjev	Lijin/Lijev	Megijin	Betijin	Fredricov

Anaiziramo li navedene tablice uočavamo niz problema. Vidimo da su u nekim padežima zabilježeni dvostruki likovi. Ženska imena koja završavaju na *-ie* (tip *Natalie*) mogu ostati nepromijenjena u svim padežima ili se dekliniraju kao da završavaju na *-a*. Imena tipa *Carmen* mogu također u svim padežima biti nepromijenjena ili se deklinirati kao *Carmena*. Kod imena *Li* dvojstvo je uvjetovano činjenicom da nije jasno je li nositelj muškarac ili žena.

Pravopisom je propisano da se, ako strana imena završavaju na *-i*, *-y*, ili *(ee)*, (*Toni, Megi, Melani, Sandi, Natali, Li, Tifani, Anamari, Nency, Cindy*), intervokalno *j* umeće u zavisnim padežima. To se zapravo odnosi samo na muška imena dok su ženska imena uglavnom nepromjenjiva u paradigmi, ali se intervokalno *j* umeće pri tvorbi pridjeva. U Pravopisu se dalje navodi »Ako *y* služi samo kao pravopisni znak ili ako se *i*, *y* čitaju kao *j*, ne umeće se novo *j*«. ¹⁴ Z. Babić smatra da je to pravilo teško i nerazumljivo te kaže da se umetanjem slova *j* ne dobiva za pravopis bitna obavijesnost, a otežava se svladavanje pravilnoga pisanja te predlaže da se *j* ne umeće. Imenice koje u N završavaju na *-io*, *-ia* u G imaju intervokalno *j*: *Mario — Marija, Dahlia — Dahlije*.

U ovom radu ne dajemo nikakav vlastiti prijedlog u vezi s umetanjem/neumetanjem *j* već samo želimo pokazati da su takva imena povezana s pravopisnim problemima pa ih je bolje izbjegavati. Činjenica je da se pravilo o umetanju *j* veoma nedosljedno primjenjuje u praksi te da ni sami nositelji takvih imena najčešće ne umeću *j*.

Muška imena koja u N završavaju na *-k*, *-g*, *-h* najčešće zadržavaju taj lik i u V: *Frederic — Frederic, Ludwig — Ludwig* iako bi bilo obvezno zamjenjivanje *k* sa *č*, *g* sa *ž*, *h* sa *š* kad bi se V tvorio prema pravilima dodavanja nastavaka u našim imenicama muškoga roda. Iz stilskih razloga stvara se i za njih poseban lik za V: *Frederiče, Ludviče*.

Mnoga se strana ženska imena koja završavaju na suglasnik ne sklanjaju: *Ingrid, Nives, Dolores, Elizabet*.

¹⁴ Pravopis, paragraf 244.

Francuska vlastita ženska imena koja završavaju na muklo *-e* tvore posvojni pridjev tako da se odbaci *-e* i dodaje sufiks *-in*, npr. *Jeanettin*, *Anettin*. U romanskih vlastitih imena na *-ca* u posvojnem se pridjevu *c* zamjenjuje sa *k*. Iako odgovore na većinu od ovih pitanja možemo naći u Pravopisu, u praksi će se ovakva imena sklanjati na razne načine. Svi oni koji su davali jezične savjete uvjerali su se koliko je problema i nedoumica vezano uz takva imena.

ZAKLJUČAK

Fond osobnih imena stranoga podrijetla prilagođenih sustavu hrvatskog jezika, koja smo baštinili od svojih predaka i koja doživljavamo kao naša, domaća, nekoliko zadnjih desetljeća povećan je unosom hrvatskom jeziku i antroponimiji stranih osobnih imena. Budući da u nas nema zakona koji bi na bilo koji način ograničavao nadjevatelje imena u njihovu izboru (ne držimo da nam nužno treba takav zakon, ali nam neosporno treba više jezične i onomastičke svijesti, istančaniji osjećaj za izbor imena kojega se njegov nositelj kad odraste, neće stidjeti, koje mu neće praviti probleme u komunikaciji i tjerati ga da razmišlja o njegovoj zamjeni), mislimo da dokle god postoji problem pomodnih imena, na nj treba upozoravati i time nastojati da što manje hrvatske djece bude »ukrašeno« takvim imenima.

Ovim smo radom htjele skrenuti pozornost na pravopisnu, izgovornu, morfološku i tvorbenu problematiku vezanu uz imena neprilagođena normama hrvatskoga standardnog jezika. Ovdje nismo davale svoje prijedloge pravopisnih rješenja, već smo samo postojeći pravopis primijenile na našu građu. Ako smo ovim člankom potakle barem jednog roditelja (odnosno nadjevatelja osobnog imena) da razmisli prje nego što djetetu da ovakvo (pomodno) ime, mislimo da smo postigle cilj.

Izvor

Registar stanovnika Međimurja (stanje 8. srpnja 1997.), Ured za opću upravu, Čakovec.

Literatura

- Babić, S., Finka, B., Moguš, M., 1996.: *Hrvatski pravopis*, 4. izdanje, Školska knjiga, Zagreb.
Babić, Z., 1991: *Pravopis i sklonidba stranih imena*. Jezik, 38, 135.–145.
Blanar, V. 1997.: *Teória vlastného mena (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii)* Veda Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

- Brozović, D., 1955./56.: *Izgovor i transkripcija orijentalnih riječi i imena*, Jezik, 4, 76.–78.
- Brozović, D., 1958./59.: *O pisanju stranih imena*, Jezik, 7, 85–89.
- Brozović, D., 1955./56.: *O transkripciji egzotičnih, osobito kineskih imena*, Jezik, 4, 138.–142.
- Fračić, A., 1996.: *Pregled mijena imenske formule i osobnog imena u njoj (na primjerima iz međimurske antroponimije)*, Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, XXII, 17.–36., Zagreb.
- Hamm, J., 1952./53.: *Pisanje tuđih imena*, Jezik, 1, 29.–31.
- Hamm, J., 1955./56.: *Pisanje tuđih imena*, Jezik, 5, 74.–80.
- Heršak, E., Šimunko J., 1990.: *Međimurje — povijest, identitet i seobe*, Migracijske teme, vol. 6, br. 4, 569.–591., Zagreb.
- Menac, A., 1971./72.: *O pisanju ruskih imena*, Jezik, 19, 97.–109.
- Opačić, N., 1971./72.: *Neprilike u sklanjanju engleskih vlastitih imena u hrvatskom jeziku*, 19, 156.
- Šimunović, P., 1985.: *Naša prezimena — porijeklo, značenje, rasprostranjenost*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.
- Šimunović, P., 1964./65.: *Pomodna imena i njihovo ponašanje u jeziku*, Jezik, 12, 137.–142.
- Škarić, I., 1990./91.: *Kako se sklanjaju imena Mia i Pio*, Jezik, 38, 123.–125.
- Zakon o osobnom imenu* (s komentarom), Informator, br. 4040, 25. studenoga 1992., Zagreb.
- Zakon o osobnom imenu*, Narodne novine, br. 69, 22. listopada 1992., Zagreb.

Sažetak

Adela Frančić i Milica Mihaljević, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, UDK 801. 313: 808. 62, stručni članak primljen 4. 12. 1998., prihvaćen za tisak 18. 1. 1999.

Fashionable Names

The authors analyse Croatian first names of foreign origin which occur in 'Registar stanovnika Međimurja'. They point out the problems that these names pose for the Croatian language system and suggest that such first names for Croatian children be better avoided.

OSVRTI

ŠTO S RIJEČJU RADNJA?

iječ *radnja* za poslovni prostor i slično, izbjegava se desetljećima. O njoj se u hrvatskom jezičnom savjetovanju podosta pisalo.

Primjerice, u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske tvrdio je Hrvatski državni ured za jezik da ta riječ ima »srpsko obilježje, ako se upotrebljava u smislu *Geschift*, *Gewerbe*, *Betrieb*, a u značenju koje od ovih hrvatskih riječi: *trgovina*, *obr*t, *posao*, *poduzeće*, *tvrtka*, *pogon*, *radionica*, *prodava-*

onica, *poslovnica*, *gostionica*, i sl.«, te tražio da riječ *radnja* treba »zamijeniti jednom od navedenih ili kojom drugom prikladnom hrvatskom riječi« (*Alma mater Croatica* V: 1, rujan 1941., također V: 839, travanj–svibanj 1942.). Umjesto dvočlanih izraza predlažu se jednočlani, »na pr. kovačka *radnja* naprosto je kovačnica, mesarska *radnja* *mesnica*, stolarska *radnja* *stolarija*, gostioničarska *radnja*: *gostionica*, pekarska *radnja*: *pekara*, staretinarska *radnja*: *staretinarnica*, sitna trgovačka *radnja*: *sitničarija* i t. d.« (*Hrvatski narod*, 3. XI.